MİKDÂD BİN ESVED (veya AMR) (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramın meşhûrlarından ve ilk olarak îmân edenlerinden. Adı, Mikdâd bin Amr (Esved) bin Salebe bin Mâlik bin Rebî’a bin Sümâme bin Matrud en-Nehrânî el-Kindî’dir. Babasının adı Amr’dır. Esved bin Abd-i Yegûs tarafından evladlığa kabûl edildiği için, Mikdâd bin Esved (Esved’in oğlu) olarak meşhûr olmuştur. Resûlullah’a (aleyhisselâm) ilk olarak îmân eden Eshâb-ı kirâmdandır. Miladî 584 yılında Mekke’nin dışında bulunan Nehra’da doğdu. Gençliği sırasında Mekke’ye geldi. Abd-i Yegûsoğullarına sığındı. Resûlullah efendimize îmân edenlerin yedincisi olduğu bildirilmektedir. Daha başka rivâyetler de vardır. Müşriklerin, müslümanlığı kabûl edenlere karşı sıkıntı vermeleri ve eziyetleri artınca, diğer müslümanlarla birlikte Habeşistan’a hicret etti. Orada bir müddet kaldıktan sonra, Resûlullah’ın Medine’ye hicret ettiğini öğrenince Medine’ye geldi. Peygamberimizin amcası Zübeyr’in kızı Dıbâa ile evlendi ve O’ndan “Kerîme” adında kızı oldu. Resûlullah efendimiz zamanında ve Hazreti Ebû Bekir, Hazreti Ömer zamanında yapılan harplere de katıldı ve 33 (m. 666) yılında Hazreti Osman’ın halifeliği sırasında 79 yaşında iken vefât etti.

Hazreti Mikdâd’ın mensûb olduğu kabilesi, düşmanları tarafından hezimete uğratılmış, yerleri, yurtları ve malları ellerinden alınarak dağılıp gitmişlerdir. Bu arada, kendisi Mekke’ye düşmüş ve orada Esved bin Abd-i Yegûs hânedanına sığınmıştır. Bu sırada Resûlullah efendimizin, Peygamberliğini açıkladığını duyunca gidip hemen müslüman oldu. Bir müddet, müslüman olduğunu gizledi. Mekkeli müşrikler, Peygamber efendimize îmân edip, putlara tapınmaktan vazgeçerek, müslümanlığı yeni kabûl edenlerin hepsine eziyet ve işkence etmeye başladılar. Resûlullah efendimiz, amcası Ebû Tâlib vasıtasıyle, Hazreti Ebû Bekir de kabilesinin yardımı ile bir müddet müşriklerin saldırılarından korundular. Fakat müşrikler İslâmiyeti kabûl eden Hazreti Mikdâd ve diğer kimsesiz müslümanları yakalayıp, elbiselerini soydular. Demirden zırhlar giydirerek güneşin altında kızgın kumların üzerine yatırarak saatlerce, hatta günlerce işkence yaptılar. Müşriklerin, bu ağır işkenceleri artarak devam etti. Müslümanları her gördükleri yerde yakalayıp hapsediyorlar, akla ve hayale gelmedik işkenceler yapıyorlardı, işkenceler, sonunda dayanılmaz bir hal alınca, diğer müslümanlarla beraber Habeşistan’a hicret etmelerine izin verildi. Hazreti Mikdâd bin Esved de, Habeşistan’a hicret eden kâfilenin içinde yer aldı. Peygamberimizin Medine’ye hicretine kadar orada kaldı. Bu hicretten sonra Medine’ye döndü.

Mikdâd bin Esved (radıyallahü anh) Medine’ye gelince, Resûlullah efendimiz onu Mekke’ye gönderdi. Çünkü Peygamberimiz Mekke’deki müşriklerin durumunu araştırıp, müslümanlar için ne düşündüklerini öğrenmek istiyorlardı. Nitekim daha önce Hazreti Utbe bin Cezvan da, bu maksatla Mekke’ye gönderilmişti. İşte bu sıralarda müşrikler, bir kaç koldan Medine’ye akın için hazırlanmışlar, keşfe çıkmışlardı. Hazreti Mikdâd ile Hazreti Utbe de bunların arasına, sokularak beraberce ilerlediler. Resûlullah efendimiz de tam bu sırada Ubeyde bin Hâris’i (radıyallahü anh) keşif için göndermiş olduğundan, bunların ikisi hemen ona iltihak ederek, Medine’ye döndüler.

Hazreti Mikdâd, Medine’ye gelince Gülsüm binti Hed’in (radıyallahü anha) evine misâfir olmuştu. Medineli müslümanlarla (Ensâr ile) Mekkeli müslümanları (Muhacirleri) onar kişilik gruplara ayırarak aralarında kardeşlik sözleşmesi yapılmıştı. Hazreti Mikdâd da, Resûlullah’ın (aleyhisselâm) bulunduğu grupta idi. Hepsinin bir tane keçileri vardı. Hergün onu sağarak sütünü içip karınlarını doyuruyorlardı. Daha sonra Resûl-i Ekrem efendimiz, Hazreti Mikdâd bin Esved’e, Medine’nin Benî Adile mahallesinde bir miktar arazi tahsis etmeyi isteyince, Ensâr’dan Hazreti Ubeyde bin Ka’b’ı çağırmış ve O’nun vasıtasıyle Hazreti Mikdâd’a bir miktar arazinin ayrılmasını temin buyurmuştu.

Müşrikler, hicretin ikinci senesinden itibâren, Medine’deki müslümanlar üzerine saldırmak için hazırlığa giriştiler. Bu sebeple onlarla yapılan muharebelerin hepsinde Hazreti Mikdâd da hazır bulunmuştur. Hicretin ikinci (m. 624) yılında Bedir Savaşı başlayacağı sırada Peygamberimiz (

aleyhisselâm) Eshâbın ileri gelenlerini toplayıp onlarla istişâre etti. Henüz müslümanlar çok azdı. Harp için hazırlıkları yok sayılırdı. Maddî imkânları azdı. Önce Hazreti Ebû Bekir'in ve Hazreti Ömer'in fikirlerini aldı. Onlardan her biri “Hiç bir hizmet ve fedâkârlıktan geri durmayız!” diyerek, Resûlullahın dilediği gibi hareket etmesini istediler. Bu sırada konuşmak için müsâade isteyen Mikdâd bin Esved (radıyallahü anh) dedi ki: “Yâ Resûlallah! Allahü teâlâ sana neyi emrettiyse onu yap! Vallahi biz, İsrâiloğullarının Hazreti Musa'ya dediği gibi “Git Rabbinle beraber düşmanlara karşı çık! Biz buradan kımıldamayız” şeklinde bir söz söyleyecek değiliz. Biz sana tâbiyiz, Senin sağında, solunda, önünde ve arkanda dâima düşmanla çarpışırız” Onun, bu feragat ve şecaat misâli sözlerinden son derece memnun olan Peygamberimiz (aleyhisselâm) ona duâ etti. Bedir Savaşında büyük bir kahramanlık gösteren Mikdâd bin Esved (radıyallahü anh) bu savaşta İslâm ordusundaki tek süvari idi. Bunun için kendisine, Resûlullahın süvarisi denilirdi. Hazreti Mikdâd, ok atmakta, binicilikte son derece mahir bir yiğitti. Bedir'deki kahramanlıkları siyer ve hadîs kitaplarında anlatılmaktadır.

Uhud, Hendek, Hayber, Benî Kureyza ve diğer savaşlara katılan Mikdâd bin Esved, bazı seriyyelerde de (Keşif kollarında da) bulunmuş ve ilk seriyyede İslâm askerinin kumandanı tayin edilmiştir. Uhud savaşından sonra, Mekke civarında oturan kabileler tarafından Eshâb-ı kiramdan Hubeyb'in hile ile esîr alınıp, Mekkeli müşriklere satılması ve idâm edilerek şehîd edilmesi üzerine, Peygamberimiz Hubeyb'in cesedini müşriklerin elinden alıp getirmek üzere Mikdâd bin Esved'i görevlendirmiştir. Mekke'nin fethinde, Huneyn gazvesinde Tebük seferinde ve Veda Haccında da bulunan Mikdâd bin Esved (radıyallahü anh) Peygamberimizin vefâtından sonra da çok büyük hizmetler yapmıştır.

Hazreti Ebû Bekir'in halifeliği sırasında mürtedlerle yapılan savaşa katılmıştır. Hazreti Ebû Bekir, Kur'ân-ı kerîm âyetlerinin bir araya getirilip toplanması için kurduğu heyete Hazreti Mikdâd bin Esved'i de almıştır. Hazreti Ömer'in halifeliği sırasında Suriye harekâtına katılmış ve Mısır'ın fethi için Amr bin Â's'a (radıyallahü anh) gönderilen yardımcı kuvvetlere kumandan seçilmiştir. Hazreti Ömer vefât edeceği zaman onu çağırıp “Yâ Mikdâd! Beni kabre koyduktan sonra şûra (danışma) heyetini çağır ve onları bir evde topla, içlerinden birini halife seçinceye kadar onları orada tut” emrini vermiştir. O da bu emri gereği gibi yerine getirmişti.

Hazreti Mikdâd bin Esved, Hazreti Osman'ın halifeliği sırasında da ihtiyârlamış olduğu halde savaşlara katılmıştır. Ömrünü savaş meydanlarında cihadla geçirmiş olan Hazreti Mikdâd bin Esved, yetmiş yaşlarında iken, Medine'de vefât etmiş olup, cenâze namazını Hazreti Osman kıldırmıştır.

Peygamber efendimiz, kumandanlarından olan Mikdâd bin Esved'i çok severdi. Peygamberimiz (aleyhisselâm), onun hakkında şöyle buyurdu: “Allah bana Eshâbımdan dört kişiyi özellikle sevdiğini bildirip, benim, de onları sevmemi emir buyurdu ki: bunlar; Ali, Mikdâd, Selman ve Ebû Zer'dir.”

Mikdâd bin Esved (radıyallahü anh), Eshâb-ı kiramdan olmayan müslümanlardan birinin kendisine hayıflanarak: “Ne mutlu sizlere, sizin gözlerinize! Resûlullah'ın (aleyhisselâm) zamanında yaşadınız! O'nu görmekle şereflendiniz!” şeklinde konuşması üzerine O'na şunları söylemiştir: “Sizleri bunu istemeye sevk eden nedir? O devirde yaşasaydınız, Resûlullaha (aleyhisselâm) karşı tavrınız ne olacağını biliyor musunuz? Allah'a yemîn ederim ki, Resûlullah (aleyhisselâm) kendisine uymayan ve tasdîk etmeyen pek çok kavimle karşılaşmıştı. Halbuki Allahü teâlânın sizi bu devirde yaratması sebebiyle Resûlullahın size getirdiklerini tasdîk ederek, yalnız Allah'ı biliyor ve ona imân ediyorsunuz. Sizin sıkıntılarınızı başkaları çekti. İnsanların azgınlıkları sebebiyle Peygamberler gönderilmiştir. Resûlullah (aleyhisselâm) ise insanların puta tapmaktan başka hiç bir şey tanımadıkları cahiliyet ve vahşet devrinin en korkuncunda gönderilmişlerdir. O Kur'ân-ı kerîmi getirdi. Onunla hakkı ve bâtılı birbirinden ayırdı. O kadar ki; bir kimse, kalbine îmân yerleştikten sonra îmân etmeyen babasının, çocuğunun veya kardeşinin küfürde olduğunu görüyor ve karşı duruyordu. Dostunun Cehenneme gitmesine katiyyen sevinmezdi ve imân etmesini arzular, bunun için çırpınır, Cehennemden kurtulmasını isterdi. Bu husûsta Allahü teâlâ Kur'ân-ı kerîmde Furkân sûresi 74. âyet-i kerîmesinde şöyle duâ etmeyi emretti: “Ey yüce Rabbimiz! hanımlarımızdan ve çocuklarımızdan gözlerimizi aydın edecek, bizi sevindirecek olanları bahşet.”

Hazreti Mikdâd bin Esved, gittiği yerlerde insanlara Kur'ân-ı kerîmi öğretmiş ve hadîs rivâyetinde bulunmuştur. Onun Peygamber efendimizden (aleyhisselâm) rivâyet ettiği hâdîs-i şerîflerden bazıları şunlardır:

“Kıyâmet günü güneş insanlara bir mızrak mesafe kalıncaya kadar yaklaştırılır.”

“İnsanlar kıyâmet gününde günahlarına göre tere batacaklardır. Ter kiminin topuğuna kadar, kiminin dizlerine, kiminin beline kadar, bazısının da ağzına kadar yükselir.”

“Kur’ân-ı kerîme sarılınız! Çünkü o şefaat eden ve şefaati kabûl edilendir. Kendisine uymayanların yenilmeyen hasmıdır. Kim Kur’ân-ı kerîmi rehber edinirse (Kur’ân-ı kerîmden müctehid olan âlimlerin çıkardığı hükümlere uyarsa) Kur’ân onu Cennete götürür. Kim de Kur’ân’a sırt çevirirse, Cehenneme gider. Kur’ân, en hayırlı yolu gösterir. Emîrleri açık ve kesindir. Boş sözler değildir... Ma’nâları çok derindir. Güzellikleri sayılamaz. Âlimler ona doymazlar. O hakîkate ulaşmak için Allah’ın sağlam ipidir. Dosdoğru yoldur. Cinlerin Kur’ân’ı duydukları zaman hayretten “Doğrusu biz, doğru yola götüren, hayrete düşüren bir Kur’ân dinledik ve hemen inandık ve artık Rabbimize hiçbir şeyi ortak koşmayacağız” dedikleri hakîkattir...”

Hazreti Mikdâd bin Esved, çok sade bir hayat yaşar, herkes O’na imrenirdi. Eshâb-ı kiramdan. Abdullah bin Amr (radıyallahü anh) ve Abdullah bin Mes’ûd (radıyallahü anh) bunlardandı. Kimseyi incitmez, herkese iyiliği, emirleri ve yasakları öğretirdi. Resûlullahın sünnetinden ayrılmazdı. En büyük arzusu ve emeli buydu. Her müşkülünü hemen gelip Resûlullaha sorardı. Birgün, Resûlullaha gelip: “Yâ Resûlallah! Kâfirlerden birine rast gelecek ve onunla döğüşecek olursam, kâfir bana hücum ederek, kılıcı ile bir kolumu kestikten sonra bir ağacın arkasına geçerek Kelime-i şehâdet getirerek “Ben Allah’tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed aleyhisselâmın da O’nun kulu ve Peygamberi olduğuna inandım” diyecek olursa, O’nu öldürmek benim için caiz midir?” diye sormuştu. Peygamberimiz de cevap vererek: “Hayır, öldürme!” dediler. Hazreti Mikdâd tekrar sordu: “Fakat o adam benim kolumu kesmiş, ondan sonra da Kelime-i şehâdet getirmişti. Böyle olduğu halde onu öldürmeyeyim mi?” Resûlullah efendimiz ona tekrar şu cevabı verdi: “Onu öldürme! Onu Kelime-i şehâdet getirdikten ve böylece müslüman olduktan sonra öldürecek olursan, Onun şehâdetten evvelki haline dönersin. O da senin öldürmeden evvelki haline döner.” Resûlullah efendimiz, Hazreti Mikdâd bin Esved’i çok severdi. Onu kendi amcasının kızı Hazreti Dıbâa ile evlendirmiştir. O, hayatının bir kısmını Resûlullah efendimiz ile birlikte geçirmiştir. Bu husûsta rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîf, Onun bu halini tasvir etmektedir.

Hazreti Mikdâd buyurdu ki: “Birgün iki arkadaşımla birlikte, yorgunluk ve açlıktan gözlerimiz kararmış, kulaklarımız sağırlaşmıştı. Eshâb-ı kiramdan bir kaçına müracaat ettik. Fakat kendilerinde ikram edecek bir şeyleri bulunmadığı için bizi kabûl edemediler. Biz de kalkıp, Resûlullaha (aleyhisselâm) gittik. Bizi alarak hâne-i seâdetine (mübârek evine) götürdü. Resûl-i ekrem bize bakarak “Bunları sağınız da aranızda taksim ediniz!” buyurdu. Biz hergün bu keçileri sağar, keçilerin sütünü aramızda taksim eder, kendi payımızı içer, Peygamberimizin hissesini de saklardık. Resûlullah efendimiz, geceleyin gelir, uyuyanları uyandırmayacak bir şekilde uyanık olanlara selâm verir, namaz kıldığımız yerde namazını kılar ve ondan sonra da sütünü alıp içerdi. Bir gece şeytan bana musallat oldu ve bana dedi ki: “Ey Mikdâd! Bu gece Muhammed (aleyhisselâm) Ensârın evine gidecek, onlar ona türlü ikramlarda bulunacaklar. Onun da bu sütü içmeye ihtiyâcı kalmayacak. O halde sen şu sütü içiver!” Bu sözler, içimden bir türlü çıkıp gitmedi. Nihâyet ben de kalkıp Resûlullah için ayırdığımız hisseyi içtim. Fakat sütü içtikten sonra, aklım başıma geldi ve kendi kendime: “Sen ne yaptın ey Mikdâd! Resûlullah’ın sütünü neden içtin? Şimdi kendisi gelecek, sütünü, arayacak, işte o zaman helak olacaksın. Dünyanı da, ahiretini de kaybedeceksin!” dedim. Yatağa yatmıştım. Üzerimdeki örtü çok kısaydı. Başımı örtsem, ayaklarım, ayaklarımı örtsem, başım açıkta kalıyordu. Gözüme uyku girmiyordu, iki arkadaşım kendi paylarını içip uyumuşlardı. Derken Resûlullah (aleyhisselâm) çıkageldi. Her geceki gibi selâm verdi. Namazını kıldı. Sonra süt kâbının kapağını açtığında içinin boş olduğunu gördü. Resûlullah efendimiz başını semâya doğru kaldırmıştı. O sırada bana bedduâ edeceğini sandım, çok korktum. Fakat O, bedduâ etmedi. Yalnız: “Yâ Rabbi! Beni doyuranları, sen de doyur! Bana içirenleri, sen de susuzluktan kandır!” diye duâ etti. Ben de üzerimdeki örtüyü atarak kalktım. Gidip keçileri yokladım. Bunların hangisi semizse, Onu biraz sağacak ve sütünü Resûlullah’a takdim edecektim. Baktığımda, bütün keçilerin memeleri sütle doluydu. Hemen döndüm, süt kabını aldım. Bu kab, Peygamberimizin ailesine âitti. Evde yemek pişmediğinden, onu süt sağmak için kullanıyorlardı. Sağdığım sütlerle kab dolmuş, üzeri süt köpükleri ile süslenmişti. Sütü, Resûlullah’a getirerek uzattım: “İçiniz Yâ Resûlallah!” dedim. O da bana bakarak “Ey Mikdâd! Siz, bu gece sütünüzü içmediniz mi?” buyurdu. Ben: “İçiniz, Yâ Resûlallah!” dedim. Resûlullah efendimiz verdiğim sütü içtikten sonra, kabı bana verdi. Ona tekrar “Yâ Resûlallah içiniz.” dedim. O da içti ve kabı bana verdi. Ben de geriye kalan sütü içtim. Resûlullah’ın (aleyhisselâm) içtiği sütün hoş kokulu olduğunu anladıktan sonra, biraz önceki duâya mazhar olduğumu düşünerek, sevincimden yere yatıncaya kadar güldüm. Memnuniyetimin

haddi hesabı yoktu. Resûlullah efendimiz bana bakarak “Ne oldun, ey Mikdâd?” dedi. Ben de, bütün olanları anlattım. Bana cevap vererek “Bu hâl cenâb-ı Hakkın rahmetidir. Madem ki, Allahü teâlânın bu rahmetine nail olduk! Niçin uyuyan arkadaşlarımızı uyandırmak için bana haber vermedin? Onlar da hisselerini alırlardı.” buyurdu. Ben de dedim ki: “Allahü teâlânın rahmetine, sizinle birlikte kavuştuktan sonra, geride kalanların ona kavuşup kavuşmamasını düşünemedim.”

Bir gün Hazreti Mikdâd bin Esved, halife Hazreti Osman’ın yanında bulunuyordu. Onun yanına birkaç kişi gelerek, Hazreti Osman’ı yüzüne karşı methetmeye, övmeye başladılar. Hazreti Mikdâd, bunların sözlerini dinlerken yerden bir avuç toprak alarak onların yüzüne savurdu. Ona niçin böyle yaptığını sordukları zaman, şu cevabı vermişti: Resûlullah efendimiz buyurdular ki: “İnsanı yüzüne karşı övenler türediği zaman, onların yüzünü toprakla bulayınız!”

Hazreti Mikdâd bin Esved, herkesin hakkında son derece ihtiyâtlı konuşurdu. Ancak işlerinin neticesine bakarak hüküm verirdi. Bu husûsta kendisi şöyle bildiriyor: “Ben, bir adamın sonunu görmeden onun hakkında iyi veya fenâ bir şey söylemem! Çünkü buna dair Resûlullah’dan (aleyhisselâm) bir şey sorulmuştu da, şu cevabı vermişti: “İnsan kalbi kadar değişen bir şey yoktur!”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Hilyet-ül-evliyâ, cild-1, sh. 172

2) El-İsâbe, cild-3, sh. 453

3) El-İstiâb, cild-4, sh. 472

4) Sahîh-i Buhârî (Gazve-i Bedir)

5) Müsned-i İbni Hanbel, cild-6, sh. 4 ve cild-4, sh. 53

6) Tabakât-ı İbn-i Sa’d, sh. 161

7) Eshâb-ı Kirâm, sh. 358